

Sygn. akt III AUa 1927/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Anna Kubasiak

Sędziowie: SA Maria Gleixner-Dyk

SO del. Anna Michalik (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Aneta Wąsowicz

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2015 r. w Warszawie

sprawy H. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji H. N.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 września 2014 r. sygn. akt XIII U 4188/13

oddala apelację.

(...) M.

III AUa 1927/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 września 2014r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie H. N. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. z dnia 5 sierpnia 2013r.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25 kwietnia 2013r. H. N., ur. w dniu (...), złożyła wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (wniosek - k. 1-3 1.1 a.r.).

Zaskarżoną decyzją z dnia z dnia 5 sierpnia 2013r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. przyznał H. N. prawo do emerytury.

Do ustalenia wysokości emerytury ZUS uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 37 lat, 11 miesięcy i 11 dni, tj. 455 miesięcy oraz nieskładkowe w wymiarze 21 dni.

Wysokość emerytury obliczono zgodnie z art. 183 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wyniosła ona 20 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej 907,15 zł oraz 80 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej 3.376,91 zł, tj. łącznie 4.284,06 zł.

Od powyższej decyzji odwołanie wniosła H. N., zaskarżając ją w części dotyczącej obliczenia wysokości emerytury i zarzucając jej błędne zastosowanie art. 183 i 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy określeniu wysokości emerytury, nie zastosowanie art. 29 w zw. z art. 46 ustawy emerytalnej dla ustalenia wieku uprawniającego ją do emerytury, co wykluczałoby zastosowanie art. 183 ustawy emerytalnej oraz nie zastosowanie art. 53 ustawy emerytalnej jako przepisu samodzielnego, dla ustalenia wysokości emerytury. Ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyjęcie za podstawę prawną art. 29 w zw. z art. 46 ustawy emerytalnej dla ustalenia momentu uprawniającego ją do uzyskania emerytury, odpowiednie wyliczenie wysokości należnej jej emerytury za pomocą przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do treści art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w ust. 1a i 1b, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a, 50e i 184.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

W myśl art. 53 ust. 1 emerytura wynosi:

- 1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, oraz
 - 2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,
 - 3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych - z uwzględnieniem art. 55.
2. Przy obliczaniu emerytury okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy.
3. Emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury.
4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.
5. Przepisy ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio, jeżeli podstawę wymiaru emerytury stanowi podstawa wymiaru emerytury przyjętej do obliczenia świadczenia przedemerytalnego.

Zgodnie z art. 183 ust. 1 powołanej ustawy, emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2009, wynosi:

- 1) 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz

2) 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

W myśl ustępu 5 cytowanej powyżej ustawy, emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, o której mowa w ust. 1, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2013 albo 2014, wynosi: 1) 20% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz 2) 80% emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Przepis powyższy dotyczy nabycia prawa do emerytury dla pierwszych roczników świadczeniobiorców z nowego systemu emerytalnego, tj. dla osób, które osiągną wiek uprawniający do emerytury w latach 2009-2014, nie pobierały emerytury na podstawie art. 46 lub 50 oraz nie przystąpiły do OFE albo złożyły wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa. W formule obliczenia tzw. emerytury mieszanej uwzględnia się część ustalana zarówno według reguł art. 53, jak i art. 26 w następujących proporcjach w kolejnych latach: 2009 (80%-20%), 2010 (70%-30%), 2011 (55%-45%), 2012 (35%-65%) i 2013-2014 (20%-80%).

Sąd wskazał następnie, że ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wynika, iż przed wydaniem przez organ rentowy decyzji z dnia 5 sierpnia 2013 r. odwołująca nie zgłaszała wniosku o przyznanie jej wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów art. 46 lub 50 ustawy emerytalnej.

W ocenie Sądu organ rentowy w sposób właściwy zastosował art. 183 ustawy emerytalnej. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądowym.

Zgłoszenie wniosku o emeryturę po raz pierwszy dopiero po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego spowoduje konieczność obliczenia świadczenia z zastosowaniem tzw. reguł mieszanych z art. 183 lub według nowych zasad na podstawie art. 26 ustawy. Tzw. emerytura mieszana z art. 183 dotyczyć będzie osób, które osiągną wiek emerytalny w latach 2009-2013, a jej obliczenie nastąpi w części na podstawie art. 53, a w części na podstawie art. 26 ustawy, o ile osoby te nie przystąpią do OFE. Sam przepis art. 183 nie obejmuje natomiast ubezpieczonych, którzy pobierali już emeryturę na podstawie art. 46 lub 50 ustawy. Skoro zatem przepis art. 183 wyłącza z zakresu swego obowiązywania osoby pobierające wcześniejszą emeryturę na podstawie starych zasad z mocy art. 46 lub 50, tym bardziej należy uznać za słuszną argumentację, że osobom tym nie będzie obliczana emerytura według nowych zasad z art. 26 ustawy (Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 9 sierpnia 2012 r. III AUa 699/12).

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Ubezpieczona zaskarżyła wyrok w całości zarzucając Sądowi naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie:

(1) naruszenie art. 29 w zw. z art. 46 Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich niezastosowanie podczas, gdy z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika, iż przepisy te powinny stanowić podstawę dla ustalenia wieku uprawniającego Ubezpieczoną do świadczeń emerytalnych a więc również do oceny możliwości zastosowania art. 183 ustawy emerytalnej,

(2) naruszenie art. 183 Ustawy Emerytalnej poprzez jego błędną wykładnię co do warunków w jakich znajdują on zastosowanie i ze względu a to błędne zastosowanie przy określeniu wysokości emerytury przysługującej Ubezpieczonej podczas gdy nie powinien on znaleźć zastosowania, oraz art. 26 poprzez jego błędne zastosowanie, w sytuacji, gdy nie znajduje on zastosowania, ze względu na brak zastosowania art. 183 ustawy Emerytalnej,

(3) naruszenie art. 53 Ustawy Emerytalnej, poprzez jego niezastosowanie dla ustalenia wysokości emerytury przysługującej Ubezpieczonej.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającej jego wydanie decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi

rentowemu, zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń społecznych zważył, co następuje:

Brak jest podstaw do uwzględnienia apelacji, która zasadza się na zarzutach naruszenia prawa materialnego przy niespornej podstawie faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty te są bezzasadne. Sąd Okręgowy zaskarżonym wyrokiem prawidłowo, zgodnie z obowiązującym prawem, rozstrzygnął w przedmiocie żądania odwołującej się ustalenia wysokości jej emerytury wyłącznie w formule zdefiniowanego świadczenia, a więc na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej. Zważyć należy, że system emerytalny obowiązujący od 1 stycznia 1999 r. utworzony ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 121, dalej jako: ustawa systemowa) i ustawą emerytalną, charakteryzuje dwutorowość zasad nabywania prawa do emerytury. Nabycie i wysokość emerytury zostały odrębnie uregulowane dla ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949r. (osoby te wyłączono z nowego systemu, w którym wysokość otrzymywanego świadczenia uzależniona jest od wysokości wnoszonej do systemu składki i poziomu stopy zwrotu z inwestycji, tzw. system zdefiniowanej składki) i dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948r. W tej grupie ustawodawca wyodrębnił ponadto podgrupę osób, które urodziły się po 31 grudnia 1948 r., ale przed 1 stycznia 1969 r. Dla tak wyodrębnionych grup wiekowych ubezpieczonych ustawodawca wprowadził trzy reżimy prawne.

Osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. nabywają emeryturę według zasad, na jakich system emerytalny funkcjonował przed wdrożeniem reformy (Dział II, Rozdział 2 ustawy), a emerytura ta jest wymierzana w formule zdefiniowanego świadczenia, czyli przy zastosowaniu ustawowo określonych parametrów przyszłego świadczenia, uwzględniających elementy indywidualne i stałe (art. 51-56 ustawy). Obowiązujący do reformy system przewidywał prawo do emerytury w wieku podstawowym ustalonym na 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym (ustalonym na niższym poziomie), np. ze względu na wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, a także tzw. emeryturę wcześniejszą, czyli możliwość przejścia na emeryturę mimo nieukończenia wieku emerytalnego, nie wcześniej jednak niż 5 lat przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego. Osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r. nabywają po ukończeniu wieku emerytalnego emeryturę wyliczoną w formule zdefiniowanej składki (art. 26 i 26a ustawy). Dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948r., ale przed 1 stycznia 1969r., czyli takich, które nabywały ekspektatywę emerytury w dawnym systemie, ustawodawca w ramach „wygaszania dotychczasowych uprawnień z uwzględnieniem zasad łagodnej ewolucji” przewidział możliwość nabycia uprawnień emerytalnych na zasadach dotychczasowych (z systemu zdefiniowanego świadczenia), jednakże wyłącznie na podstawie szczególnych uregulowań mających charakter przejściowy i wyjątkowy. Przepisem o takim charakterze jest art. 46 ustawy gwarantujący tak wyznaczonej kategorii podmiotów prawo do wcześniejszego uzyskania emerytury, mimo iż nie jest ono przewidziane w nowym systemie emerytalnym. Prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ustawy) i prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym to dwie odmiany prawa do emerytury nabywanej z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego. Prawo to różni się od prawa do emerytury wcześniejszej (art. 29), które przysługuje mimo nieosiągnięcia wieku emerytalnego przez osoby, które obowiązują powszechny wiek emerytalny. Prawo do emerytury w niższym wieku powstaje tak, jak prawo do emerytury w wieku podstawowym - ex lege z chwilą spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa określonych w ustawie. Nabycie prawa następuje niezależnie od woli osoby zainteresowanej, jak i niezależnie od decyzji organu rentowego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2000 r., III ZP 29/00, OSNAPiUS 2001 nr 12, poz. 8). Wniosek o przyznanie prawa do emerytury ma na celu wyłącznie realizację nabytego ex lege prawa. W konstrukcji wcześniejszej emerytury wniosek o to świadczenie jest w pewnym sensie częścią składową, elementem konstrukcyjnym tego prawa, warunkiem jego nabycia a nie tylko realizacji. Zarówno bowiem art. 27 ust. 1, art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej, jak i art. 24 ust. 1 tej ustawy posługują się zwrotem „przysługuje emerytura”, natomiast art. 29 ustawy stwierdza, że „ubezpieczeni mogą przejść na emeryturę”, czyli emerytura ta jest prawem do przejścia na nią mimo nieosiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego przez osoby, które taki wiek emerytalny obowiązują, prawem powstającym w związku z wyrażeniem woli w tym względzie, znajdującym wyraz w złożonym wniosku (U. Jackowiak, Wcześniejsze emerytury dla kobiet, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2005 nr 11, str. 12-13, I. Jędrasik-Jankowska, Treść ryzyka emerytalnego, w: T. Bińczycka -

Majewska (red.), Konstrukcje prawa emerytalnego, Kraków 2004). Wniosek taki skutecznie mogą złożyć ubezpieczeni, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego określonego w art. 27 ust. 2 i 3, po osiągnięciu wieku, kobieta 55 lat. Na wcześniejszą emeryturę nie może więc przejść ubezpieczony, który osiągnął podstawowy wiek emerytalny, wobec czego wniosek o to świadczenie skutecznie nie może zostać złożony po ukończeniu tego wieku. Z dniem jego osiągnięcia i spełnieniem łącznie przesłanki wymaganego stażu ubezpieczeniowego powstaje ex lege prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Odwołująca się z racji urodzenia w roku 1953 objęta jest zakresem działania art. 46 ustawy emerytalnej. Jednakże przed ukończeniem przez nią wieku określonego w art. 27 ust. 2 ustawy nie wystąpiła ona o prawo do świadczenia na starych zasadach, o wcześniejszą emeryturę według art. 29 ustawy emerytalnej. Dlatego składając wniosek o świadczenie emerytalne już po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego, nie może skutecznie powoływać się na spełnienie przesłanek z art. 46 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy. Przysługiwanie ubezpieczonemu urodzonym po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. z mocy art. 46 ust. 1 ustawy prawa do emerytury na warunkach określonych w art. 29, oznacza konieczność uwzględnienia całości warunków sformułowanych dla nabycia prawa do świadczenia po myśli tego ostatniego przepisu, a zatem konieczność uwzględnienia i tego, że przejście na wcześniejszą emeryturę może nastąpić wyłącznie przed ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego, co wynika też z istoty rzeczy. Skoro odwołująca się wystąpiła o przyznanie emerytury już po ukończeniu podstawowego wieku emerytalnego, to wniosek taki został prawidłowo potraktowany jako wniosek o realizację nabytego ex lege prawa do emerytury po myśli art. 24 ust. 1 ustawy, a wysokość tego świadczenia podlegała obliczeniu przy zastosowaniu art. 183 ustawy emerytalnej. Emerytura wnioskodawczyni nie mogła zostać obliczona w całości na podstawie art. 53 ustawy, w formule zdefiniowanego świadczenia, ponieważ odwołująca się nie wystąpiła o emeryturę na podstawie art. 46 ust. 1 w związku z art. 29 ustawy przed ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego. Nie zachodzi zatem zarzucane naruszenie art. 53 jak i art. 29 w zw. z art. 46 oraz art. 183 ustawy emerytalnej. Skarżąca nie skorzystała ze szczególnego uregulowania o charakterze przejściowym z racji tego, że pozostawała w zatrudnieniu, a emerytura jest świadczeniem chroniącym ryzyko sprowadzające się do utraty możliwości własnego zarobkowania, zaś możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę została stworzona w celu umożliwienia wcześniejszego wycofania się z pracy zawodowej. ***Uznając z powyższych względów apelację za nieuzasadnioną, a zaskarżony wyrok za odpowiadający obowiązującemu prawu, Sąd Apelacyjny z mocy art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.***

Sędziowie: PRZEWODNICZĄCY

(...)

(...)